

Randevú az EMKÉ-nél

A mai fiatalok a „Blahán” taliznak, más szóval ütköznek, de az öreg „pesti bennszülöttek” máig az EMKÉ-nél adnak randevút egymásnak. Vidékieként, amikor a 90-es évek elején Budapestre kerültem, velem is sok pesti ismerősöm az EMKÉ-nél akart találkozni – amiről én azt sem tudtam, mi fán terem –, és feszengve a tudatlanságtól alig mertem megkérdezni, hol is rakták le azt.

A Rákóczi út és a Nagykörút sarkán, a Blaha Lujza téren lévő legendás „vendéglátó-ipari egység”, a főváros egyik nagy múltú szórakozóhelye közel egy évszázados létezése alatt több metamorfózison ment át, ám mindig meghatározó szimbóluma maradt a pesti életnek. Bár már rég nem az, ami születésekor volt, nevét ma is sokan használják tájékozódási pontként a nagyvárosban.

Az EMKE eredetileg kávéházként nyitott meg 1894-ben egy frissen felépült magas bérház földszintjén, amelynek bérleti jogát egy gyakorlott vendéglős, Wassermann Jónás vette meg. Nevét az intézmény az 1885-ben alakult **Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület**ről kapta (az EMKE ennek rövidítése). Wassermann lelkes tagja volt az egyesületnek, komoly pénzt fizetett a névhasználat jogáért – nem egyedülként, hiszen EMKE nevű kávéház működött Marosvásárhelyt és

Nagyváradon is. Ügyesen kifundálta azonban azt is, miként támogathatja még a vendéglátásból az egyesületet: minden kávé árához hozzászámolt két fillért, ami a vendégeknek aprópénz volt, az erdélyi szervezetnek viszont összességében jelentős bevételt eredményezett.

Wassermann Jónás nemcsak támogatta, de be is vitte kávéházába a közművelődést.

Saly Noémi, a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum munkatársa *Törzskávéházamból zenés kávéházba* című könyvében a követőket írja: „A kiváló kávéhoz járó pazar újságkínálat félnapokra székhez ragasztja a kuncsaftot, címtárak és a Pallas Nagylexikon kötetei sorakoznak a polcokon, s gazdag kölcsönkönyvtár is működik, kincsei közt például a díszkötéses Jókai-összes.”

A kutató a könyvében kitér arra is, hogy ekkortájt gyak-

ran megfordultak a kávéházban a szomszédos Népszínház művészei, köztük olyan nagyságok is, mint Blaha Lujza, a „nemzet csalogánya”, aki ráadásul ott, annak a bérháznak az első emeletén lakott.

Önmagában a gazdag újság- és könyvkínálattal azonban még nem vált volna legendássá a kávéház. Kellott még valami, ami megkülönböztette a többi hasonló helytől. Ez pedig a cigányzene lett. Így nem véletlen az sem, hogy a „Hétre ma várom a Nemzetinél” kezdetű operettszínházban is így örökítették meg a kávéház nevét: „szemben az EMKE cigánya zenél”.

Wassermann Jónás ugyanis elsőrangú primásokot és zenekarokat szerződtetett, és ezt a hagyományt fia, Wassermann Mór is követte, aki apja 1901-ben bekövetkezett halála után vette át a kávéház vezetését. A fiatalabb Wassermann az első világháború után komoly beruházásokba fogott: cukrászdát hozott létre, bárt rendezett be, amely a 20-as években újdonságnak számított magas pultjával és bárszékeivel. A kávéház alagsorában 1921–1923-ig kabaré működött, amelyet a kor híres komikus színésze, kuplé énekes Radó Sándor (Muskát úr anyai nagyapja) bérelt és igazgatott, s ahol – Saly Noémi írása szerint – „olyan zsenik kacagatták a közönséget, mint Herczeg Jenő és Salamon Béla”.

A kávéházhoz kötődő hírességek között mindenképpen meg kell említeni József Attilát, aki 1920-ban kenyeresfűként dolgozott itt. Wassermann Mór 1922-ben bekövetkezett halála után az EMKE új bérlők kezén fejlődött tovább. Legendás vezetője volt az EMKÉ-nek a negyvenes években a

volt olimpikon atléta, Muskát László, aki Saly Noémi szavai szerint a „kávéház lelke” volt, aki mindenkit ismert, mindenki ismerte és szerette őt.

Fia, Muskát Péter így mesélt lapunknak ezekről az időkről: „1937-ben nagyszüleim lettek a kávéház bérlői. Anyai nagyanyám, Stern Fruzsina, aki ekkor már elvált első férjétől, Radó Sándortól és Bermann József felesége lett. Ők indították el a kávéház nagyszabású átalakítását, beépítették a bérház udvarát, és a kávéház mellett létrehoztak egy százhatvan vendéget befogadó grillt is, melynek érdekessége a süllyeszthető zenekari dobogó volt. A belső berendezést a kor divatos art-deco stílusában alakították ki, mai szemmel is magas színvonalon.

Itt a kor híres dzsessz-énekesei, művészei léptek fel rendszeresen. A kávéházi részt is átalakították, a legmodernebb gépészeti, konyhatechnikai eszközökkel szerelték fel. Itt négyszáz személyt tudtak kiszolgálni. A hangulatról pedig a kor híres cigányzenekarai gondoskodtak, illetve olyan népszerű előadóművészek, mint Kalmár Pál dalénekes.

Édesapám 1940-ben, házassága révén lett az EMKE kávéház egyik bérlője. Ő 1924–1925-ben a magyar sport egyik kiválósága volt, aranyjelvényes atléta, magyar bajnok és csúcstartó, valamint az 1924-es párizsi olimpia 4x100 m-es síkfutó váltójának tagjaként olimpiai negyedik helyezett. Abban az időben az atlétika népszerű sportág volt, ugyanakkor minden híradóban látható volt olyan esemény, amelyben apám is szerepelt. Ezek révén, valamint személyisége okán igen nagy ismertségnek és népszerűségnek örvendett. Ennek is köszönhető, hogy a negyvenes évek elejétől az EMKE aranykorát élte. A háború során, 1945-ben a kávéház teljesen kiégett. Közvetlenül Budapest ostroma után már márciusban megkezdődött a kávéház újjáépítése. Az egész család összefogott. Megint csak jól jött apám ismertsége, hiszen minden kapu megnyílt előtte, még a szovjet városparancsnokság is szorgalmazta a mielőbbi megnyitást. Ezeknek eredményeképpen 1945 őszén ismét a vendégek rendelkezésére állt a kávéház. Olyan hírességek léptek itt fel, mint Karády Katalin, Lantos Olivér, Galambos Erzsébet, Mednyánszky Ági, Kalmár Pál.”

Mint Saly Noémi írja könyvében, itt szervezett jótékony célú műsoresteket Gobbi Hilda színművész a színésztöthönök javára, melyeken Bajor Gizi is fellépett.

1956-ban az épületet ismét rommá lőtték. Az EMKE nagyobb kárt szenvedett, mint a II. világháború alatt. A bérház sarok felőli oldala leomlott, a kávéház újból romokban hevert. A kávéház fölötti első emeleti saroklakásban a háború után Maklár Zoltán színész lakott, akinek az alakja ma is előttem van, amikor a romok között próbálta menteni elpusztult lakása értékeit – emlékezik Muskát úr.

Öt éven át tartó felújítás után 1961-ben nyitott ki ismét, ám akkor – Muskát Péter szavai szerint – már csírájában sem

hasonlított a régi kávéházra: „a Rákóczi út és az Erzsébet körút sarkot árkádostították, a kávéház területe alaposan lecsökkent, ezért úgy gondolták, hogy a bérház első emeletén alakítanak ki egy új éttermet. Bár az elkészült étterem csupasz és jellegtelen lett, ennek ellenére a hatvanas évek elején – más szórakozóhely híján – még igen népszerűek voltak a műsoros ötőrai teák.”

Az EMKE-komplexum – ahogy a korabeli lapokban nevezték – a földszinten egy eszpresszó-kávébárt, az emeleten egy éttermet és az Akácfa utcai oldalon a Mackó gyorsbüfét foglalta magába. Akkortájt készült el egy szökőkutas télikert is.

„Az EMKE eszpresszó-kávébár szolgáltatásai speciálisak és újszerűek” – méltatta az intézményt a Vendéglátás című lap 1961 júliusában. Mint írta, a vendégek kétféle különleges keverékből készült kávé: EMKE Extra moka és Mackó Extra moka fogyaszthattak akkoriban az ismert dupla feketén kívül. A különleges kávékeverékekből 2 és 5 dekagrammos kiszerelésű csomagot is vásárolhattak.

„Örömteli meglepetéseket okoz a vendégeknek, hogy ebben az üzletben a kávé mellé mindenki megkapja a hagyományos, de sok helyen elfelejtett pohár vizet is” – emelte ki a lap, hozzátéve, hogy „a kellemes környezetet, a kitűnő kávé stílusosan egészítette ki a dolgozók ízléses egyenruhája és kedves modora”.

A Magyar Nemzet 1961 júniusában megjelentetett cikkében kitért arra, hogy az EMKE eszpresszó és kávébár kétszáz vendég befogadására készült fel.

Az Esti Hírlap pedig így írt az EMKE újbóli megnyitásáról: „Kávé kóstolunk; egy régi pesti kávécsarnok újjászülését köszöntjük. Köszöntjük, mert az épület – „ott ahol a hatos megáll” – a város egyik, szívünkhez nőtt éke volt: az ellenforradalom pusztítása után felépült a háromemeletes, Körút-sarki EMKE-palota, s ma reggel a régi kávéház, évtizedeket fiatalodva, mint kávébár, megnyitotta kapuit, eszpresszócsapjait a nagyközönség előtt.”

Egy 1974-es főrevizori jelentés a következőképpen írta le az akkori EMKÉ-t: „A mai EMKÉ-t úgy lehet jellemezni: eszpresszó, bisztró, étterem, szálló a közönség szolgálatában. Évi kétmillió vendég és negyvenhárom millió forint bevétel, 250 dolgozó és 6 szocialista brigád.” Majd így folytatta: „Az eszpresszó az ezüsttükros kávéházat helyettesíti... A környező újságpalotákban átlépő újságírók fogyasztják itt feketéjüket, de mindennapi vendégek a sportolók, edzők, a labdarúgók, múlt és

jelen ismert alakjai, és még annyi ember, a fél város és a vidék úgy, mint 80 éven át szinte megszakítás nélkül.”

Mint az írásból kiderül, a bisztró elsősorban tömegélelmezési feladatokat látott el akkoriban. A jelentés szerint napi 600–700 adag étel és 800–1000 adag grillcsirke fogyott. Az étteremről azt írta, hogy annak „belföldi és külföldi vendégei nagy élvezettel” hallgatták délben a cigányzenét, este pedig jól ismert vacsorázóhely volt „nagy választékú, jó minőségű ételekkel, közepes árral”.

Mint Muskát Péter kifejtette, a hetvenes évekkel teljesen jellegtelen lett az EMKE. Magyaros stílust próbált követni – eredménytelenül –, és közben folyamatosan haladt a zuhlás útján. Közben az Akácfa utca üres telkén felépült egy szálloda, amely az EMKE nevet kapta, alagsorában pedig kialakítottak egy nagystílusú mulatót, ami hosszú éveken keresztül Maxim néven működött. A kilencvenes években, a szállodával szemben felépült egy irodaház, annak is EMKE lett a neve.

A rendszerváltás idején a kávéház már a múlté volt, a helyén néhány évig söröző üzemelt.

„A rendszerváltás után testvéreimmel megpróbáltuk a lehetetlent: visszaszerezni az EMKE bérlői jogát” – idézte fel Muskát Péter. „A kávéház tulajdonosa, a Pannonia Szálloda és Éttermi Vállalat kinevetett bennünket, és eladta a helyiséget egy cégnek, amely még a nevet sem hagyta meg! Chicago elnevezéssel sörbárt rendezett be a földszinti részen, ahol a sörfejtő gépek, mint fő látványosság is, láthatók voltak az eladótérben. Az első emeleten lévő étteremben pedig Ruti butik néven használtruha kereskedést nyitottak. Ez a hely, amely egészen a hatvanas évekig, a Nemzeti Színház lerombolásáig Budapest központi helye volt, menthetetlenül megindult a lepusztulás, a szlömösödés útján. Talán egy éve, hogy a CIB Bank és a Raiffeisen Bank nyitott fiókot a kávéház területén. Elég profán helyzet ez, de legalább nem egy betört, koszos portál virít az egykor olyan fényesen csillogó EMKE kávéház helyén” – tette hozzá végezetül.